

Herdenking Dames en heren,

Het is vandaag precies 78 jaar geleden dat Emmen werd bevrijd door dappere Poolse troepen.

We herwonnen onze vrijheid.

En die koesteren we samen met onze democratische waarden.

Dat je mag zeggen wat je wilt, dat je overal een mening over mag hebben; het lijkt voor de generaties die de Tweede Wereldoorlog niet hebben meegemaakt zo vanzelfsprekend.

Daarom is het goed om elk jaar stil te staan bij 10 april 1945. Met dank aan de Stichting Herdenking Bevrijding van Emmen en omstreken die terecht aandacht vraagt voor deze historische gebeurtenis

En met de herdenking de herinnering levend houdt aan tien jonge Poolse soldaten die het hoogste offer brachten.

Elk jaar op 10 april brengen wij een eerbetoon aan hen en spreken we ook onze dankbaarheid uit aan het adres van hun kameraden die het slagveld wel overleefden.

Met elke inname van een stad of een dorp kwam de terugkeer naar hun vaderland dichterbij.

Maar voor sommigen van hen eindigde die levensreis in Emmen of omgeving.

Tegen deze achtergrond is het bitter om vast te stellen dat er mondiaal weinig is geleerd van deze donkere periode uit de geschiedenis.

Over krap een maand herdenken we de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog en vieren we de bevrijding.

Maar het thema dat dit jaar voor 4 & 5 mei is gekozen, stemt tot nadenken: Leven met oorlog.

Hebben we dan wel lessen getrokken uit het verleden?

Leven met oorlog betekent dat er nog altijd fronten bestaan, slachtoffers vallen, burgers huis en haard moeten verlaten op de vlucht voor bruto en niets ontziend oorlogsgeweld.

Dan rijst de vraag wat er eigenlijk is veranderd in vergelijking met ruim 80 jaar geleden?

Leiders van grote naties overschrijden nog steeds internationaal erkende grenzen om onder valse voorwendselen landen binnen te vallen.

En net zoals in de dertiger en veertiger jaren van de vorige eeuw staan er landen op die in verzet komen.

Die solidariteit is hartverwarmend en nodig, maar het is schrijnend om te concluderen dat wij nog altijd wapens inzetten om conflicten te beslechten.

Dames en heren,

Leven met oorlog, dan denk ik ook aan onze Oekraïense vluchtelingen die nu al een jaar in Emmen verblijven.

In onzekerheid over hun toekomst, hun familie en hun dierbaren.

Leven met oorlog is vaak hartverscheurend

En de gevolgen ingrijpend, ervaren bijvoorbeeld ook de Polen elke dag.

Sinds de Russische invasie in Oekraïne zijn vier miljoen inwoners naar Polen gevlucht.

Een ongekend aantal. En opnieuw schieten de Polen te hulp.

Net zoals in de Tweede Wereldoorlog, toen ze gezamenlijk met de Canadezen Noord-Nederland bevrijdden.

De bevrijding van Emmen blijft een bijzonder en tegelijkertijd indrukwekkend verhaal.

Zeker wie bedenkt hoe de manschappen van generaal Stanislaw Maczek eerst een imposante reis door Europa aflegden, voordat zij zich vanuit de richting Coevorden schrap zetten voor de bevrijding van Emmen.

Toen de Poolse troepen de gemeentegrenzen naderden, stuitten zij op behoorlijke Duitse weerstand. Nadat de kruitdampen waren opgetrokken, was de vernieling en de zinloosheid van de oorlog vooral zichtbaar in Noordbarge.

Boerderijen gingen in vlammen op, bewoners raakten hun hele hebben en houwen kwijt.

Hun vrijheid hadden ze terug, maar daar betaalden ze een hoge prijs voor. De oorlog liet zich in Noordbarge van zijn aller lelijkste kant zien.

We weten dat we bevrijd zijn door de eerste Poolse panterdivisie onder leiding van generaal Stanislaw Maczek.

Hij wordt alom gezien als een briljant militair met groot strategisch inzicht.

Aanvankelijk studeerde hij literatuur en filosofie. Tot de Eerste Wereldoorlog zich aandiende en zijn militaire loopbaan begon.

De oorlogen veranderden zijn leven ingrijpend. Zeker ook toen na de Tweede Wereldoorlog Polen zuchtte onder de Russische overheersing.

Noodgedwongen vestigde Maczek zich Schotland.

Laat het verhaal even op u inwerken. De generaal die streed voor vrijheid en zijn eigen leven in de waagschaal stelde, leefde na de oorlog in ballingschap in Schotland.

Hij overleed in 1994, bereikte de meer dan respectabele leeftijd van 102 jaar en werd begraven op het Poolse militaire Ereveld in Breda. Bij zijn makkers.

Maczek overleefde de oorlog. Maar dat gold niet voor 48 bemanningsleden van geallieerde vliegtuigen die onderweg naar hun doelen in Duitsland felle gevechten voerden boven het Emmense luchtruim en sneuvelden.

Het is goed om daar op deze dag ook bij stil te staan.

Zij liggen begraven in Schoonebeek en Nieuw Dordrecht. Onverschrokken mannen, die zich op het moment dat zij opstegen bewust waren van het feit dat elke missie de laatste kon zijn.

Ook dit verhaal moet blijvend worden verteld. Daarom ben ik ook blij dat hier kinderen van obs Vegterschool aanwezig zijn.

We zijn dat verplicht aan de mensen die het hoogste offer voor onze vrijheid brachten.

Dames en heren,

Elk jaar bij deze herdenking probeer ik mij een voorstelling te maken van het dagelijkse leven van onze toenmalige inwoners tijdens de bezetting.

In dat kader kan ik u een boek aanbevelen dat binnenkort verschijnt onder de titel Gemeente Emmen 1940-1945.

Het is in opdracht van de Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe geschreven door Sis Hoek-Beugeling.

Het boek biedt ons nieuwe inzichten, inzichten in het leven van Emmenaren die zuchtten onder het juk van de bezetter en hun hunkering naar de vrijheid.

Sis Hoek-Beugeling verdient een groot compliment voor de indringende wijze waarop zij een beeld schetst van gewone Emmenaren tijdens de oorlogsjaren.

Ze sprak met talloze mensen, dook in de gemeentelijke archieven en baseerde zich op dagboeken, onder andere die van oma Beugeling en het schooldagboek van meester Dijkstra.

Tussen de regels door voelt ze het verdriet van haar oma. Meester Dijkstra beschrijft hoe kinderen bij tijden geen lessen konden volgen. Soms omdat ze in koude klassen moesten zitten of lokalen werden gevorderd door de Duitsers.

Mevrouw Hoek-Beugeling werkte vijf jaar aan haar boek. Uitgeverij Drenthe maakte in opdracht van het bestuur van de Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe een selectie uit het materiaal dat door haar in de afgelopen jaren is verzameld.

Het is aangevuld met samenvattingen uit boeken die eerder verschenen. Ook is een aantal dagboekfragmenten opgenomen. Zo bevat Gemeente Emmen 1940-1945 vele verhalen over vrees en verlies.

Emmenaren die hun huis moesten afstaan aan de Duitsers, mannen die te werk werden gesteld of in het verzet gingen en voor hun moed de hoogste prijs betaalden.

Het boek is ook een oproep aan ons allen om vrijheid te koesteren en onze democratische normen en waarden te bewaken.

Ik ben mevrouw Hoek-Beugeling dankbaar voor haar indrukwekkende bijdrage aan de lokale geschiedschrijving.

Het boek illustreert hoe zeer de Tweede Wereldoorlog ook in Emmen diepe sporen van leed veroorzaakte. En vooral ook hoe dankbaar wij onze Poolse bevrijders moeten zijn.

Het is goed dat de verhalen van de gewone Emmenaren te boek zijn gesteld. Als een waarschuwing voor onze en volgende generaties dat vrijheid en democratische waarden niet vanzelfsprekend zijn.

Daarom zijn het verhalen die blijvend verteld moeten worden.

Of zoals het gedicht van Leo Vroman eindigt:

Kom vanavond met verhalen

hoe de oorlog is verdwenen,

en herhaal ze honderd malen:

alle malen zal ik wenen.